

FORME DE MANIFESTARE A FURIEI ȘOFERILOR

Angela POTÂNG

Fenomenul manifestării furiei la șoferi este astăzi intens popularizat de mass-media ca o situație din ce în ce mai frecvent întâlnită pe șoselele din Republica Moldova. Din păcate, cuvintele jignitoare sau cloaxoanele numeroase au devenit o parte integrantă a comportamentului oricărui șofer. Din ce în ce mai mulți oameni susțin că au fost victime ale manifestării furiei participanților la trafic. Alții recunosc că ei înșiși au exteriorizat diverse forme ale furiei în timp ce se aflau la volan.

În general, furia este o emoție care poate avea de cele mai multe ori un aspect negativ, și o distingem de agresiune prin faptul că furia este un răspuns emoțional la o amenințare, nedreptate, durere sau frustrare și apare dorința de a confrunța sau deteriora sursa presupusă, în timp ce agresivitatea este un comportament care provoacă vătămări, traume

fizice sau psihologice. Într-un fel sau altul, acești doi termeni se suprapun ca sens și unul vine în continuarea celuilalt: înainte ca să aibă loc un act de agresivitate, intervine mai întâi o stare emoțională de furie. Reacția persoanelor furioase este cea care face diferența între un temperament echilibrat și unul dezechilibrat. Manifestările de furie sunt specifice oamenilor fără autocontrol, care ajung să se manifeste violent verbal și/sau fizic, atunci când resimt o nemulțumire profundă.

Speilberger (1998) delimitează furia *ca stare* de furia *ca trăsătură*. Furia ca stare este o trecere de la o enervare ușoară la furie extremă, pe când furia ca trăsătură se manifestă printr-o tendință a individului de a fi furios frecvent, pe o durată lungă de timp [2].

Potrivit studiilor (C.Havârneanu, 2011; W.Shuster, 1997; L.Tasca; 2000; ș.a.), situațiile care provoacă cel mai frecvent apariția și manifestarea furiei în trafic sunt: viteza excesivă a altor autovehicule, combinarea excesului de viteză cu cel puțin un comportament periculos de altă natură, precum fumatul, discuții la telefon, consumul de alcool sau alimente în timpul condusului, slalom prin trafic, ocuparea locului în fața altor vehicule (de obicei în traficul aglomerat), nerespectarea distanței legale față de autovehiculul din față și alte comportamente de „furie rutieră” [1].

În cercetările sale, C.Havârneanu a scos în evidență predictorii cei mai importanți în apariția furiei: numărul de kilometri parcurși anual (relație pozitivă), preferința pentru viteză (relație negativă), experiența în condus (relație negativă), tendința spre asumarea riscului (relație pozitivă). Unele studii au arătat că în cazul multor șoferi furia apare atunci când un șofer circulă prea aproape de bara de protecție sau atunci când cineva ocupă locul așteptat în parcare. Havârneanu susține că tinerii și șoferii cu un număr mic de kilometri parcurși par să fie mai ușor iritați de conducerea imprudentă manifestată de ceilalți participanți la trafic decât șoferii mai în vârstă sau cei cu un număr mai mare de kilometri parcurși. Vârsta, numărul de kilometri parcurși anual, precum și autoevaluarea abilității de a conduce în siguranță corelează negativ cu furia provocată de ostilitatea directă. Șoferii mai în vârstă, cei cu mai mulți kilometri parcurși, și șoferii orientați spre siguranță devin mai puțin iritați de reacțiile ostile ale altor conducători auto [1].

Conform lui Deffenbacher et al. (2001), există patru modalități de exprimare a furiei în timpul conducerii autovehiculului:

1. *Exprimarea agresivității fizice* – conducătorul auto își folosește forța fizică pentru a-și exprima furia și pentru a intimida pe celălalt participant la trafic prin: gesturi ostile, părăsirea autovehiculului pentru a se confrunta cu un șofer ce a încălcat prevederile legale, încercarea de a-l lovi pe celălalt, lovirea cu pumnii sau piciorul în mașina celuilalt etc.

2. *Exprimarea agresivității verbale* se referă la utilizarea de către persoană a expresiilor verbale directe (înjurături, cuvinte cu caracter obscent, etichetări, întrebări retorice) sau indirecte (comentarii negative în șoaptă), dar și comportamente nonverbale (a-l privi amenințător pe celălalt; a-i arăta pumnul, degetul mijlociu, limba; a face alte gesturi vulgare etc.).

3. *Folosirea vehiculului propriu pentru a-și exprima furia* se referă la comportamentele prin care un șofer încearcă în trafic să intimideze, să încurce sau să enerveze un alt conducător auto cu propriul automobil (de exemplu, a conduce foarte încet în fața celuilalt; a claxona pentru a demonstra frustrarea; a bloca intenționat pe celălalt conducător auto pentru a nu-și putea continua drumul; a accelera pentru a conduce mai repede decât înainte; a da flash-uri conducătorului auto care deranjează; a încetina pentru a-l enerva pe celălalt; a lăsa faza lungă aprinsă atunci când circulă în spatele altui conducător auto; a încerca să îl împingă din lateral pe celălalt în afara drumului etc).

4. *Forma constructivă, adaptativă a furiei* se referă la strategiile cognitive și comportamentale care implică, în general, evitarea situației conflictuale și conducerea în condiții de siguranță (de exemplu, ignorarea situației, conștientizarea riscului, găsirea unor soluții pozitive pentru a ieși din situații, încercarea de a se calma etc.). Strategiile șoferilor ar trebui să fie următoarele: mă gândesc la alte lucruri care îmi distrag atenția de la ceilalți conducători auto; mă gândesc de două ori înainte de a acționa; îmi spun că nu merită să mă enervez; mă gândesc la lucruri care să îmi distragă atenția de la frustrarea resimțită atunci când conduc; acord o atenție mai mare felului în care ceilalți conduc, pentru a evita accidentele rutiere [2].

Un studiu realizat în România la cererea Direcției Rutiere, pe un eșantion de 1.119 conducători auto activi, evidențiază următoarele forme de manifestare a furiei: 78,7% dintre cei chestionați au

manifestat flash-uri sau claxoane, 48,8% – gesturi obscene sau amenințătoare, 43,5% – agresiuni verbale, 39,1% – blocarea mașinii celuiilalt, 6% – urmăriri în trafic, iar 3,3 % – agresiuni fizice.

Mai multe studii (Deffenbacher, Lynch& Richards, 2003; Huff, Lynch, Oetting, & Salvatore, 2000) au arătat faptul că șoferii ce recunosc că au anumite probleme de labilitate emoțională, în special legate de furie, conduc la fel de mult (atât ca distanță, cât și ca timp) în comparație cu șoferii care raportează nivele scăzute ale furiei. Cu toate acestea, șoferii mai labili emoțional au de 2,5-3 ori mai multe șanse de a deveni furioși în timp ce conduc, de 3,5-4 ori mai multe șanse de a fi agresivi verbal și/sau fizic și de 1,5-2 ori mai multe șanse de a manifesta comportamente riscante la volan.

Manifestarea furiei este prezentă la conducătorii auto din diferite țări, dar ponderea acestora depinde de nivelul de cultură, mentalitate, implicarea autorităților în sancțiuni și prevenire, anonimatul în trafic, stilul de viață, factorii sociali, factorii de mediu și cei individuali. Un exemplu în acest caz ar fi claxonatul: acesta este perceput în Scandinavia ca fiind un insult, pe când în sudul Europei este văzut ca un mesaj.

Este foarte important ca fiecare șofer să conștientizeze că în momentul șofatului el controlează o mașină puternică care poate răni grav alte persoane. De aceea este absolut necesară respectarea regulilor rutiere, ca să se poată ajunge la destinație în siguranță.

Referințe:

1. HAVĂRNEANU, C. *Evaluarea psihologică a conducătorilor auto*. Iași: Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, 2011.
2. HĂVĂRNEANU, Gr. *Psihologia transporturilor: o perspectivă psihosocială*. Iași: Polirom, 2013.
3. BONCU, S. *Devianțe tolerate*. Iași: Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, 2000.
4. HOHN, M. *Teoretic și aplicativ în psihologia circulației rutiere*. Timișoara: Editura Universității de Vest, 2011.
5. ANIȚEI, M. *Psihologia în transporturi*. București, 2010.
6. http://www.academia.edu/3842331/Comportamentul_agresiv_al_%C5%9Foferilor_exist%C4%83_predictori_psihologici_%C5%9Fi_atitudinali.